

Könyvesház

Szent vagy örült?

Gyermekkoromban nagyon tiszt teltem a szenteket – erre tanítottak –, Istennek tetsző és Istenhez közel álló lények ők, emberfölötti lények, sőt *embertelen* lények, de akkor én erre nem gondoltam, csak éreztem valahol legbelül. A szenteket nem lehetett szeretni. Csak az embert, az esendő, a bűnös embert lehetett szeretni, mert a hibátlan nem szerethető (a hibátlan hideg, a szeretet pedig melegség), csak a hibás szerethető hibájával együtt, mert aki tökéletes, az előtt tisztelettel, félelemmel, saját hitványságom tudatával meghúzó magam, de szeretni igazán nem tudom. A szent vértanút megölhetem, megsimogatatom, megcsokolhatom-e? Nem! Érinteni sem merem, mert ő nem hozzám kötődik, ő a transzcendens világhoz, Istenhez kötődik.

(Szeretném itt az olvasót megnyugtatni, hogy nem vagyok vallásalapító, csak a saját legbensőbb érzelmeimről tündöködöm, melyek, mint-hogy az én érzelmeim, egy esendő, bűnös ember érzelmei, egyáltalán nem biztos, hogy az ABSZOLÚT IGAZSÁG felől nézve igazak is.)

Ma úgy látom, mindenki szent örült is egyben, legalábbis hozzánk, átlagos emberekhez viszonyítva.

A szent valami magasabbrendűhöz, mint már utaltam rá, valami transzcendenshez kötődik, és mindegy, hogy ez az Isten, a Világszellem a Világforradalom, a Proletariátus Győzelmes Harca, amivel föl-szabadítja önmagát és az emberiséget. A szentnek – nem gúnyolódok; egyáltalán nem vagyok ironizáló kedvemben – valami Felső Kapcsolata van, ami által más, mint mi, ami által több, mint mi vagyunk.

Megjelent ANGYAL ISTVÁN sajátkezü vallomása. (Tiszteletből írom nagybetűvel a nevét.) Angyal István szent volt. Angyal István örült volt.

Angyal István forradalmár volt 1956-ban. A Tűzoltó utcaiak parancsnoka. Mikor kitört a Forradalom, tüdőgyulladása volt. Napi kéthárom órát aludt. Személyes bátorságáról legendák szólnak: nem ismerte a félelmet (a halálfélelmet) sem a harcok idején, sem a börtönben. 1958. december 1-jén végezték ki: két évig várta a börtönben a biztos halált. Én két hét múlva beleörültem volna.

Eörsi István egy klasszikus tragédia körvonalait véli kiolvasni a sorsából. Leegyszerűsítve: Angyal novemberig hitt Kádár Jánosban. Hitte, hogy ő a szocialista forradalom elhivatott vezére. De még a rettenetes csalódás, november 4-e után sem hitte el, hogy Kádár *teljes mértékben* áruló. Valami örült módon szövetségesnek érezte, hivatkozott rá, tanuló idézte, pedig tudnia kellett, hogy ez a legrosszabb stratégia: ez víz egyenesen a halálba. Kádár nem hagyhatja életben megingsáinak tanúit. Ez nemcsak Angyalra vonatkozott: többek között Nagy Imrékre is. Az a tragikus hős, mondja **Eörsi**, akít a saját híre

emészt föl, de föl kell nőnie hozzá. Angyal fölött hozzá minden vonatkozásban.

*

Csak csillag alatt merem megjegyezni; nem is fér bele a recenzió kereteibe, hogy Kádár talán valóban nem volt ízig-veéig áruló, hogy Angyal Pistának talán valóban igazra volt. Hogy Kádár a helyzetet sodorta bele a pozíciójába, és talán valóban elhitte magának, hogy az egyetlen lehetséges megoldást választotta, és megmentette az országot egy konszolidált, reformista szocializmus számára. De közben kiirtotta az igazi forradalmárokat, az Angyal Istvánokat, és meghagyta maga mellett a sunyikat, a tetveket, és azokkal valószínűleg meg a konszolidációt. És ez megbocsáthatatlan. Ezt ő sem bírta magának megbocsátani. Hátborzongató számomra annak a fiatal ápolónőnek az információja, aki elmondta, hogy Kádár élete utolsó napjaiban, ha magánál volt, azt kiabálta: „gyertek már értem, gyertek és öljetek meg!”. Azt hiszem, mást sem akart jobban, mint hogy megöljék. Végképp nem akart élni már. De nem elsősorban azért, mert megbukott. Hanem mert tudta, MIÉRT bukott meg.

Én egy másik klasszikus tragédia körvonalait is föl vélem fedezni a sorsában. Angyal olyanokat nem tudott (szerintem *nem akart tudni*) 1956-ban, amit én már negyvenötben tudtam, csak még nem hittem el (reakciós propagandának tartottam), s amit Rajk László meggyilkolása után el kellett hinnem. *Nem volt többé mese!* Ennek ellenére egészen a nyolcvanas esztendőig elhittem magam, hogy még megtörténhet a csoda, és a világ más táján valahol megszülehet egy olyan emberarcú szocializmus, amelyik kapitalizmus, vagyis kizsákmányolás nélküli világot teremt, amelyik elnyomás nélküli világot teremt, de azt tudtam, hogy az orosz földről, erről a mi világ-fertályunkról nem származhatik. Én tudtam, mi az a cezaropapizmus, ahol az állam legfőbb ura egyben a legfőbb ideológus is, tudtam, mi az a bizánci hagyomány, amikor a bolsevizmus épült, én nem tudtam elválasztani a sztálinizmust a bolsevizmustól, a faszizmustól és az orosz mintájú „szocialista forradalomtól”, én tudtam, hogy Európát a protestantizmus, sőt, még annakelőtte az investitúra háborúk teremtették meg, ahol először történi kísérlet az állam és az egyház elválasztására, és egy kicsit tisztában voltam a világhatalmi erőviszonyokkal is. (Tisztában kellett lennem: a Rákóczi felkelés, negyvennyolc, tizenkilenc mind-mind erre tanított.) Mikor először fölroppent a jelszó, hogy KI AZ OROSZOKKAL, tudtam, hogy nagy baj van. Bármilyen reformot (s én többre nem számítottam), csak az oroszokkal szövetségben lehetett volna elérni. Az oroszok innen maguktól ki nem mennek, mi kiverni őket nem tudjuk, a Nyugatnak kisebb gondja is nagyobb Kelet-Európánál; különben is eladtak bennünket Jaltában és Potsdamban. Ennek ellenére a magam gyáva módján

„harcoltam” én is. Ott voltam az utcákön becsületből, tisztességből, de mártír nem akartam lenni. Elég volt nekem, hogy a feleségemet fejlődítették: úgy éreztem, helyettem kapta a golyót. Viszont belül, legbelül nem hittem a győzelemben.

Na most, Angyal István nem volt hülye, csak szent és örült. Bár a sajátkezü vallomásában, ami részben a pribékeknek, részben az utókornak (kisfiának) készült, nem adott hangot a kétségeinek. De biztos vagyok benne, hogy tudta mindazt, amit én. (Én sem voltam politikai zseni.) Mégis hagyta, hogy a homlokára nyomják a töviskoszorút, a rómaiak korbácsütései és a kereszt alatt roskadozva föl-vitte a Golgotára a maga keresztjét, ott hagyta megfeszíttetni magát és meghalt társai hitéért, a megcsalottak hitéért, a FORRADALOMÉRT, az egykor eljövendőért, a jövő forradalmának hitéért, pedig tudta magáról, hogy ő nem Isten fia, és nem támad föl halottaiból a harmadik napon.

*

Más, amit szintén csak csillag alatt merek megjegyezni. Néhány idézet:

„Éppen ezért nem lehet célunk, hogy földadjuk a proletariátus diktatúráját, hogy földadjuk a pártot. Sőt, meg kell azt erősítenünk, ki kell azt szélesítenünk!”

Aztán Angyal arról beszélt, hogy rohasztotta az országot a rákosizmus, sztálinizmus, hogy éltette tovább fű alatt mindazt a mocskot, amit Horthyéktól, a nyilasoktól, a volksbundistáktól, vagy akár a mindszentystáktól örökölt az ország. (Elnézést – én a pompázatos temetés ellenére sem lettem mindszentysta. K. Á.) Majd Angyal így folytatja: „Ezért elképzelhetetlen, hogy most egyszerre, egyik napról a másikra átförmáljuk az embereket, hogy egyszerre csupa forradalmárral legyen tele hazánk...”

„S mert a magyar élet ilyen sokréti, szükséges *átmenetileg* a többpártrendszer is. Ez megnyugtatja az embereket. A többpártrendszer vitákat szít, a viták termékenyítenek hatnak a közéletre, a vitákban pedig a győztesek igazát a gyakorlat bizonyítja. A gyakorlat pedig az élet, a termelés. Ott a munkásosztály a vezető szerep.”

Még egy rövid idézet: a Kisgazdapárt helyiségeiből a kisgazdapártiakkal együtt eltűntek az írógépek is. Erre írja A. I.:

„(A többpártrendszernek másik jellemzője: több szerv, több mód a nemzeti vagyon elherdálására, az egyéni 'gyarapodás' biztosítására.) Rettenetesen föl voltam háborodva.”

Én is. Negyvenötben egy rokonom a Szociáldemokrata Párt csúcsvezető-ségéhez tartozott. Az orrom előtt zajlott az *egyéni gyarapodás biztosítása*. Igaz, az illető rettenetes árat fizetett érte, több évi börtön, Reck. De ugyanezt az *egyéni gyarapodást* volt módom megfigyelni (Angyal Istvánal együtt) ötvenhatban is, és a meggyilkolt Angyal nélkül napjainkban is.

Jó. Én közel hatvanéves koromig soha egyetlen pártban sem voltam tagja. Én tiszta vagyok. De tudom, hogy egyetlen hatvanéves aggszűznek sincs joga elítélni a kurvákat. Nem is magamról beszélek. Angyal Istvánról. Az ő írását ismertem.

Ehhez képest ma, harmincöt év múltán tudjuk, hogy a forradalom mindenestül elbukott, sőt, neveltség tárgya, ma a kapitalizmust építjük (és kevesek számára kiadjuk Angyal István sajátkezü vallomásait). Mi ez, ha nem klasszikus tragédia?

Arról is beszélni kellene, hogy a vallomásokban szó sem volt zsidó származásáról, Auschwitzban kivégzett édesanyjáról, nővéréről, akinek akasztását ő, a tizenöt éves kiskamasz végignézte. Nem volt, mert egy szikrányi erőt sem volt hajlandó szerezni magának abból, hogy a második világháborúnak az üldözötteihez tartozott, mert magyarnak, munkásnak, mint sokszor hangzott, **EGYSZERŰ EMBERNEK** tartotta magát, egynek a tömegből, aki semmi mást nem tett, csak a kötelességét teljesítette. Miért? Mert valami kapcsolata volt a transzcendenssel – mondtam már, mindegy, hogy Istennek vagy Világforradalomnak nevezzük. Ha van különbség a kettő között, hát az, hogy kapcsolatom az Istennel egyéni, az én kapcsolatom és az Ő kapcsolata, a Világforradalommal a világ rászédett millióiért köt össze az a bizonyos megmagarázhatatlan szál.

Olvassátok el a könyvet: egy szentről szól. A szenteket nem lehet emberi módon szeretni, megölelni, megcsokolni, megsimogatni – mondtam már.

De leborulni előttük lehet.

Kertész Ákos

Az Ady Társaság pályázata

Az Ady Társaság az MTA-Soros Alapítvány támogatásával pályázatot hirdet

I. Esszépályázat diákok számára. Kerestetnek új értekezések, tanulmányok, kísérletek, melyek Ady Endre művével, hatásával foglalkoznak. A Társaság nem kívánja megkötöni a pályázók kezét a téma szorosabb megjelölésével, mert célja az, hogy számos sikeres pályamű által mutakozzék meg Ady életművének gazdag aktualitása. Így csak példaképpen említjük, hogy Ady kurucos vagy biblikus versei, politikai publicisztikája, Nyugat-élménye, kései tragikus költészete, ciklus-és kötetkérés provokálja az újragondolást. Mivel tárgyunkat valóban a lehető legszélesebben értelmezzük, ezért elfogadjunk olyan dolgozatokat is, amelyek például egy Adyval foglalkozó könyvet, egy Ady hatásáról tanúskodó költeményt vagy költészetet világitanak meg, vagy – mondjuk – az Ady-dalok zenetörténeti helyével foglalkoznak. Az írás terjedelme max. 30 normális gépelt oldal legyen.

Külválasztjuk a középiskolás illetve az egyetemi és főiskolai diák pályázókat. Mindkét kategóriában:

- I. díj 20.000 Ft.,
- II. díj 10.000 Ft.,
- III. díj 7.000 Ft.

A sikerült pályamunkák publikálásáról az Ady Társaság gondoskodik.

A pályázat benyújtásának határideje 1991. november 22.

II. Szépirodalmi pályázat. Kerestetnek új rövidprozái és költői alkotások. Ebben a pályázatban nem kívánunk meg semminő tartalmi kapcsolódást Ady művéhez vagy eszméihez. Becsvágyunk az, hogy az Ady Társaság által meghirdetett pályázaton jelenjenek meg a magyar irodalom új tehetségei és jelentékeny művei.

- I. díj 20.000 Ft.,
- II. díj 10.000 Ft.,
- III. díj 7.000 Ft.

A díjazott és dícséretben részesített pályamunkák publikálásáról az Ady Társaság gondoskodik.

III. Szavaloverseny. Ady verseinek előadása mindenkor a legnagyobb művészi problémát jelentette. Kerestetnek azok az amatőr versmondók, akik úgy vélik, képesek Ady aktuális megszólaltatására.

- I. díj 10.000 Ft.,
- II. díj 7.000 Ft.,
- III. díj 5.000 Ft.

Jelentkezési határidő 1991. augusztus. Felkészülési határidő 1991. november 22.

A pályázatokat szakemberekből, írókból és színészekből, rendezőkből álló zsűri bírálja el.

Jelentkezés és a pályázatok beküldése levélben: Ady Társaság, Nagy Sz. Péter titkár, 1114. Bp. Kemenes u. 14.

Eredményhirdetés 1992. január 27-én.